

Waarom speelt Erik met een houten tractor? Omdat hij die cadeau heeft gekregen

Spelen meisjes met poppen omdat dat aangeboren is? Of omdat poppen, roze kleertjes en een afkeer van blauw en auto's hen opgedrongen wordt door ouders en speelgoedindustrie. **Margriet van der Heijden en Hester van Santen** vragen het zich af.

Meisjes houden van roze. Het staat in bijna elk opvoedtijdschrift. We lazen het laatst nog in het blad *Oei, ik groei!* Vroeger, in de oertijd, plukten vrouwen bessen – en dus moesten ze tussen de groene blaadjes goed de roze- en roodtinten van bes en vrucht kunnen herkennen. Logisch toch?

De lezer wordt ervan doordrongen: de voorkeuren van jongens en meisjes zijn niet alleen aangeboren, ze zijn zelfs al in het stenen tijdperk gevormd. Een prima reden, zo vervolgt het artikel, om meteen die glimlachende, pratende, educatieve, roze peuterhandtas te kopen. Met creditcard, lila telefoontje, spiegeltje en een sleutelbos in pasteltinten – allemaal perfect toegesneden op de kleine, roze minnende meisjes.

Zo wordt *nature* niet alleen een wetenschappelijke hypothese, maar ook een verdienmodel. Het is in marketingtermen een gouden idee. Jonge kinderen waren één doelgroep, nu zijn het er plots twee. En dat gaat stukken verder dan roze tasjes voor meisjes en blauwe sokken voor jongens.

In kledingateliërs lijkt in grote letters een wet aan de muur te hangen: 'Geen Voertuigen Voor Meisjes'. Auto's, duikboten, treinen, tractoren, raketten, motorfietsen – elk denkbaar gemotoriseerd vervoermiddel kreeg een masculien imago (dat de fiets dat imago niet heeft, heeft blijkbaar iets met een gebrek aan paardenkrachten te maken).

Zelfs de diersoorten zijn verdeeld in mannelijk en vrouwelijk. Nog voordat jongetjes kunnen kruipen, worden ze gesierd met afbeeldingen van het grotere wild. Apen. Dinosaurussen. Krokodillen. Leeuwen – vooral mannelijke leeuwen met machomanen. Op meisjeskleden staan hooguit huiskatten. En konijntjes. Een vriendin besloot laatst om geen laarsjes met lieveheersbeestjes voor haar zoon te kopen, omdat die insecten een 'vrouwelijk' imago hebben. Ze koos bijen.

Voor een bioloog is er geen touw aan vast te knopen. Zeker is dit: er is een jongenswereld en er is een meisjeswereld, en de subtiele prikkels zijn overal.

Toch kun je je afvragen hoe diepgeworteld die verschillen tussen jongens en meisjes zijn. Hoe hard is de hypothese dat meisjes in het diepste van hun wezen bessenpluksters en konijnenknuffelaars zijn?

Daarvoor eerst terug naar de kindermode. Tot ver in de 19de eeuw droegen meisjes én jongens witte jurkjes. De kleuretiketten kwamen pas toen meisjes meer vrijheden kregen. Kinderpsychologen waarschuwden dat genderonderscheid moest worden aangeleerd. Met het erkennen van aangeboren neigingen had het weinig te maken.

Sterker, aanvankelijk werd roze aan jongens toebedacht. Dat was verwant aan rood, de kleur van geestdrift en moed. Blauw – delicaat en een symbool voor geloof en trouw – was voor brave meisjes.

Pas halverwege de vorige eeuw werden jongens blauw en meisjes roze. Maar nog niet per se. Op klasfoto's uit begin jaren zeventig en begin jaren tachtig waren T-shirts en tuinbroeken groen, blauw, bruin, oranje, geel, wit en rood. Roze jurkjes waren voor Aagje uit *Pluk van de Petteflet*. Pas onlangs zijn die etiketten dwingend geworden en verdrink je in de meisjeshoek van de speelgoedwinkel in een stralend roze poel.

Intussen bedachten wetenschappers nieuwe manieren om te bewijzen dat de kleur- en speelgoedvoorkeuren van jongens en meisjes echt wel diep ingebakken zitten. In 2002 publiceerden een Britse en een Amerikaanse ontwikkelingspsycholoog een inmiddels famous onderzoek. Melissa Hines en Gerianne Alexander lieten 88 meerkatten (een apensoort) kiezen tussen zes speelgoedjes: een politieauto, een bal, een pop, een pannetje, een prentenboek en een pluuchen hondje.

De vrouwtjesapen grepen naar de pop en het pannetje. De mannetjes speelden vooral met de politieauto en de bal. Met het hondje en het boek speelden mannelijke en vrouwelijke meerkatten evenveel.

Uitgemaakte zaak, vonden Hines en Alexander. Pannen en poppen, dat is meisjespeelgoed. Een pan. Heeft iemand wel eens een aap zien koken? Mannetje of vrouwtje?

Het lijkt beter te verdedigen om de hondenknuffel als meisjespeelgoed te betitelen. Maar ja, die bleek in de studie nogal populair bij de mannetjesapen. Zo populair zelfs dat het in één klap de conclusie zou bederven.

Het was trouwens diezelfde Gerianne Alexander die – een paar maanden na de apenstudie – de rozebessentheorie poneerde, in een tijdschrift voor evolutiebiologen. Waarbij ze opgewekt, acht volbedrukte pagina's lang, de 'mannelijke' voorkeur voor blauw negeerde. Maar misschien spreekt het vanzelf dat die in de oertijd diepzinnig naar de lucht keken?

Aan opvoedbladen en -boeken zijn zulke nuances al helemaal niet besteed. Integendeel, de hausse aan aandacht voor de verschillen tussen jongens en meisjes krijgt steun van een andere wetenschappelijke trend: de neuromode. Lees het nieuwste nummer van het blad *J/M Pubers*. Mede dankzij de MRI-scanner vond het tijdschrift maar liefst 201 bewijzen voor Het Grote Verschil.

Waarom worden meisjes bijvoorbeeld nooit verliefd op een nerd? Nou, „wanneer een meisje met een nerd omgaat, wordt het beloningscentrum (in het brein) niet geactiveerd”. En in een nieuw boek dat nota bene *Het sociale leven van baby's* heet, staan enkel schema's van doorgesneden kinderkopjes, de hersenkwabben duidelijk in beeld.

Vurende of niet vurende neuronen zijn kennelijk zo concreet dat ze tot oorzaak van alles worden gebombardeerd. En als je à la hersenonderzoeker Dick Swaab gelooft dat het brein voorgeprogrammeerd is in de baarmoeder, dan lijken verschillen tussen jongens en meisjes zelfs onontkoombaar.

Waarmee dus gemakshalve wordt vergeten dat de neuronen van het nerds mijdende meisje misschien ophouden te vuren omdat ze de jongen saai vindt. Of, terug naar peuters en kleuters: speelt een jongetje met een speelgoedshovel omdat de neuronen in zijn ruimtelijke hersenkwab en zijn beloningscentrum en-

Beeldbewerking NRC Handelsblad

thousiast vuren? Of vuren die doordat het jongetje geleerd heeft met speelgoedshovels te spelen en daar plezier in te hebben?

Ach kom, zeggen veel ouders met één zoon en één dochter. „Wij letten nooit op meisjes- en jongenspeelgoed. Toch kiest onze dochter altijd weer die pop.” Best mogelijk. U laat zich vast niet meeslepen naar die berg roze plastic in de speelgoedwinkel. U koopt vast houten blokjes en sjieke Schleichdieren bij de kwaliteitswinkel.

Maar intussen zien jongens en meisjes geen moeder op een motorfiets. En geen vader in een roze konijnenpyjama – al willen we dat nu niet direct propagieren. En hoe vaak gaat een vader met zijn dochtertje kijken bij de bouwvakkers op de bouwplaats?

Buitenshuis gaat de seksesegregatie een stap verder, zoals dochter Veerle (bijna 3 jaar) op de crèche meemaakt. Plassen de peuters op het potje, dan krijgen ze een sticker. Sorry Veerle, zei een van haar leidsters laatst. „De meisjesstickers zijn op.” Ze kreeg een 'jongenssticker'. Eentje met de stoere autootjes uit *Cars* – voor het eerst.

Inmiddels heeft ze feilloos door hoe het zit. „Mama, is Kikker een jongen of een meisje?” Een jongen. „En Dribbel?” Ook een jongen. De tijden van de excuusmurfin zijn niet voorbij. In Veerles boekenkast zijn er maar een paar vrouwelijke hoofdpersonen. Een moederkip, een truttig jarig peutertje met roze jurk. En, gelukkig, de ondernemende Muis van Lucy Cousins.

Dus leuk hoor, die zogenaamde neutraliteit. Maar kinderen weten beter. Kijk naar het Amerikaans onderzoek waarin 26 peuters werd gevraagd waarmee ze wilden spelen, en of hun ouders dat leuk zouden vinden.

Slechts een kwart van de driejarige meisjes dacht dat hun moeder het werkelijk leuk zou vinden als zij op een skateboard gingen staan. En van de twaalf jongetjes dachten er maar twee dat hun moeders het echt zou waarderen als ze met een pop zouden spelen. Terwijl de ouders toch zeiden dat ze niks gaven om apart speelgoed voor jongens en meisjes.

Of de verschillende interesses van jongens en meisjes aangeboren zijn en hoe groot ze zijn, is zo al met al lastig te bepalen. In vrijwel alle onderzoeken zijn de kinderen al minstens een jaar oud als ze theekopjes, knuffels of brandweerauto's voorgeschooteld krijgen. Ruimschoots genoeg om een kind de voorkeuren van de omgeving op te dringen.

Na de geboorte van zoon Erik (inmiddels acht maanden) stond het huis bijvoorbeeld ineens vol met geschenken op wieltjes: een houten politieauto. Een houten ambulance. Een houten vrachtwagen. En een grote, rode, houten tractor. Zou hij inmiddels een 'aangeboren' voorkeur voor rollend materieel hebben ontwikkeld? Allicht.

En is dat erg? Niet per se. Maar het zou jammer zijn als we Erik voor zijn eerste verjaardag wéér alleen maar auto's geven, 'omdat hij die zo leuk vindt'. Als zijn zus dan niet meer naar *Cars* wil kijken, 'omdat dat voor jongens is'. Als broer op zijn beurt niet met een pop naar school durft.

Door te spelen, leert een kind zichzelf kennen, ontdekt het zijn talenten en zijn liefhebberijen. En door jongens vanaf de geboorte naar Mars te verbannen en meisjes naar Venus, perken we hun mogelijkheden in.

En waarom? Niet omdat we dan recht doen aan hun oorsprong als jagers en bessenplukkers. En nee, ook niet omdat de hersenkwabben van jongens onomstotelijk beter toegesneden zijn op het gemotoriseerd verkeer.

Het antwoord zit verstopt in de pratende handtas. In de meisjeslego met hondjes, huisjes en fornuisjes. In de jongenslego met raketten en trucks. In dure potten blauwe en roze verf. In barbieparadijzen en turbo-garages. En vooral: in de berg euro's die daarmee wordt verdiend.

Dus: zullen we ophouden de kleine verschillen tussen jongens en meisjes onder het vergrootglas te leggen? Bij roze weer eens aan Aagje denken, die door haar moeder werd ingeperkt? En het gehamer op de bessen negeren? Geef die hamer maar aan uw dochter.

Margriet van der Heijden en Hester van Santen zijn wetenschapsredacteurs van NRC Handelsblad.